

Skanska Norge Konsernpensjonskasse

Org.nr. 971510110

ÅRSREGNSKAP 2016

- Styrets beretning
- Resultatregnskap
- Balanse
- Endring i egenkapital
- Kontantstrømoppstilling
- Noter
- Revisjonsberetning

SKANSKA NORGE KONSERNPENSJONSKASSE

ÅRSBERETNING FOR 2016

1. Pensjonskassen

Skanska Norge Konsernpensjonskasse er en pensjonskasse for Skanska Norge AS og følgende konsernselskaper: Utleiecompagniet AS, E. D. Knutsen Maskin AS, Skanska Bolig AS, Acusto AS, Skanska Asfalt AS, Skanska Tekniske Entrepriser AS, Entreprenørservice AS, Skanska Husfabrikken AS og Skanska Commercial Development Norway AS. Datterselskapet Vassbakk & Stol AS ble opptatt som ny medlemsbedrift fra 1. januar 2016 etter overføring av kollektiv ordning fra Storebrand Livsforsikring AS pr. 31.12.2015.

Pensjonskassen har fra 2. januar, 2017 kontor i Skanskas lokaler i Lakkegata 53, 0187 Oslo.

Pensjonskassen er en ytelsesordning med avtalt alderspensjon og uførepensjon for alle medlemsbedrifter. Ordningen har også avtaler om ektefellepensjon og barnpensjon for flere av bedriftene. Alle dekninger har fripoliseopptjening. Uføreordningen er vedtatt endret fra 1.1.2017 i henhold til lovendring, og fripoliseopptjeningen opphører for denne dekningen 31.12.2016. Effekten av denne endringen påvirker ikke regnskapet for 2016, da de opptjente rettighetene omgjøres til fripolise pr. 1.1.2017.

Ordningen omfatter også en innskuddsordning for medlemmer som fortsetter å jobbe etter fylte 67 år, og som har full opptjening i ytelsesordningen ved opptjeningsalder 67 år eller senere. Innskuddet er på 2 %, avkastningen er felles med midlene i ytelsesordningen og medlemmene får minimum 0 % i avkastning. Tilsvarende medlemmer uten full opptjening, fortsetter opptjening, men maksimalt til fylte 70 år, som er aldersgrensen i Skanska-konsernet.

Pensjonskassen har fra januar 2014 også forvaltet egne fripoliser.

2. Styret

Styret har i 2016 bestått av:

Jon Erling Bjørgan	Styreleder fra 31. oktober
Aage-Bjørn Haug	Styreleder frem til 30. oktober
Linda Kayser	Nestleder
Jan Åhlander	Styremedlem
Berit Mørck	Styremedlem
Frank Heine Jensen	Styremedlem
Ottar Haugmoen	Styremedlem

Styremedlemmene Haug, Bjørgan, Åhlander, Mørck og Kayser er oppnevnt av Skanska Norge AS, mens Jensen og Haugmoen er valgt av medlemmene.

Styret bekrefter at årets regnskap er avgitt under forutsetning om fortsatt drift, og at grunnlaget for dette er til stede.

3. Styremøter

Det er avholdt 6 styremøter i 2016.

Aktuar har møtt på 4 av disse. Revisor har møtt på 2. Pensjonskassens regnskapsfører har møtt på de styremøtene hvor hel- og delårsregnskap for 2016 ble behandlet. Øistein Medlien fra Grieg Investor AS og Jon-Erling Bjørgan, Skanska Norge AS, som sammen med daglig leder Lars Graham utgjør pensjonskassens finansutvalg, har møtt på alle styremøter.

7/10

4. Administrasjon og avtaleforhold

Pensjonskassen har også i 2016 hatt avtale om kjøp av følgende administrative tjenester fra Skanska Norge AS:

- Daglig ledelse av pensjonskassen.
- Utbetaling av pensjoner og regnskapsførsel
- Administrativt arbeid vedrørende medlemmer og pensjonister.

Ansvarshavende aktuar har vært Storebrand Pensjonstjenester AS, ved aktuar Espen Nordberg. Aktuar Systemer AS har vært ansvarlig for levering av datasystemet Abakus.

Pensjonskassens ansvarshavende revisor fra 2016 er Ernst & Young AS, ved Knut Aker.

5. Forsikringsteknisk oppgjør

Pensjonskassen bruker tariff K2013, og premiereserven er fullt oppreservert for både aktiv-, pensjonist- og fripolisebestanden. Totalt antall forsikrede, medregnet fripoliser er 5 862 (5195).

Medlemsbestanden	Pr. 31.12.16	Fra V&S	Pr. 31.12.15	Endring
Sum antall medlemmer	5862	510	5 195	667
Aktive medlemmer, 20 - 67 år	3337	471	3 059	278
Uførepensjonister, 20 - 67 år	315	19	293	22
Alderspensjonister, 67 år -	880	15	802	78
Fleksible pensjonister, 62 – 70 år	192	4	180	12
Ektefellepensjonister	268	0	257	11
Samboerpensjonister	5	0	5	0
Barnepensjonister, 0 – 21 år	33	0	40	-7
Sum Pensjonister	1693	38	1 577	116
Fripoliser fratrådte medlemmer	837		559	278

Pensjonskassens risikoresultat for 2016 er positivt, og skyldes hovedsakelig en økning i antall uføre som er tilbake i jobb. Økningen i antall uføre skyldes hovedsakelig medlemmer overført fra Vassbakk & Stol, og som var uføre før overgang fra Storebrand.

Utviklingen i risikoresultat (nok mill.)	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013
Død (aktive medlemmer)	3,7	1,2	0,6	3,1
Uførhet (aktive medlemmer)	3,2	4,0	7,2	12,3
Opplevelse (pensjonister)	- 3,5	1,3	2,8	2,3
Reassuranse	- 0,2	- 0,2	-0,2	-0,1
Risikoresultat	3,2	6,3	10,4	17,7

6. Pensjonskassens kapitalforvaltning

Pensjonskassens aktiva er delt i en portefølje tilhørende kundene og en portefølje tilhørende selskapet. Styret har fulgt opp i henhold til den tidligere kapitalforvaltningsforskriften og porteføljene har vært løpende vurdert og tilpasset i henhold til vedtatt kapitalforvaltningsstrategi.

Medlemsbedriftene har i 2016 fått redusert sine ordinære premieinnbetalinger med til sammen nok 81 mill., ved å benytte premiefondet. Årets investeringer er redusert tilsvarende.

Styret har i løpet av året gjennomgått investeringsstrategien, og denne ble vedtatt videreført med kun mindre endringer. Lovens krav om kapitaldekning har vært oppfylt med god margin.

7145

Netto resultat fra investeringer i kollektivporteføljen ble nok 242,5 mill. (114,6 mill.). Etter fradrag av urealisert verdiendring og garantert avkastning ble renteresultatet på nok 21,3 mill. (-12,1 mill.).

For kollektivporteføljen ble den bokførte avkastningen 3,74 % (2,24 %), og den verdijusterte avkastningen 7,53 % (3,65 %). Verdijustert avkastning for selskapsporteføljen ble 9,8 % (7,73 %).

De internasjonale aksjemarkeder har i 2016 vært svært turbulente, men etter en god oppgang på slutten av året ble økningen i kursreguleringsfondet nok 139 mill. (50 mill.). Utviklingen i kronekursen, har gitt en realisert valutatgevinst på nok 42,5 mill, hvorav 13,6 mill. i kollektivporteføljen,

Renteavkastningen har bidratt med nok 43 mill. (40 mill.) Styret har i begrenset grad valgt å realisere kursgevinster, men har isteden prioritert å bygge buffer da tilleggsavsetningene er tilstrekkelig for å dekke eventuell negativt renteresultat.

Pensjonskassens midler til markedsverdi, var ved årsskiftet plassert i følgende aktivaklasser:

Investeringer (NOK mill)	2016	Allokering % (Virkelig)	2015	Allokering %
Norsk aksjer	630,3	15,2	469,2	12,5
Utenlandske aksjer	1100,2	26,5	1 021,2	27,3
Private equity	16,8	0,4	18,2	0,5
Eiendom / Infrastruktur	658,9	15,9	668,7	17,9
Norske obligasjoner / PM (*)	898,4	21,7	750,4	20,0
Utenlandske obligasjoner	842,6	20,3	818,2	21,8
SUM TOTALPORTEFØLJE	4 147,2	100,0	3 745,9	100,0

Stresstestutfallet har i hele 2016 vært godt under de nivåer som tilsier at styret skal vurdere tiltak. Finanstilsynets krav om risikobasert tilsyn har vært gjennomført og innsendt med følgende resultater:

NOK Mill.	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
Solvensmarginkapital	489	580	445
Lovkrav	119	110	103
Solvensdekning	409,5	526,3 %	429,0 %
Stresstest II			
Bufferkapital	1 107	855	834
Samlet tap	523	462	420
Utnyttelse	49 %	54 %	50 %
Stresstest I			
Bufferkapital	1 031	906	790
Samlet tap	1 104	996	982
Utnyttelse	111 %	110 %	126 %

FHS

Kapitalforvaltningen følges opp basert på månedsrapporter sammenstilt av Grieg Investor.

Risikovurderinger

Pensjonskassen er utsatt for finansiell risiko i form av markedsrisiko, likviditetsrisiko og kredittrisiko. Kapitalforvaltningen styrer mot å oppnå høyest mulig langsiktig avkastning på pensjonskassens midler innenfor de rammer investeringsstrategien gir for risikoeksponering. Styret er opptatt av å redusere risiko ved å diversifisere porteføljen. De enkelte risiki er inngående beskrevet i egen note.

Styret er av den oppfatning at Pensjonskassens risikobærende evne står godt i forhold til investert portefølje.

8. Årsoppgjørdisposisjoner

Disponering av renteresultat og risikoresultat

(NOK 1000)	2016	2015
Renteresultat før disponering	21 338	- 12086
Til/fra tilleggsavsetninger	0	12 206
Overskudd risikoresultat etter 0 % avsetning til risikoutjevningfond	3 244	6 269
Til fordeling av rente- og risikoresultat	24 582	6 269
Herav til premiefond	-17 275	- 4 080
Herav til pensjonistenes overskuddsfond	- 5 574	- 2 076
Herav til risikoutjevningfondet	- 204	- 116
Herav til regulering av fripoliser	- 1 238	- 113
Herav 20 % av avkastning til egenkapital	- 291	0

9. Disponering av resultat etter skatt

(NOK 1000)	2016	2015
Teknisk resultat før disponering	40 328	- 1 979
Tilleggsavsetninger	0	12 086
Disponering	- 24 087	- 6 156
Teknisk resultat etter disponering	16 241	3 954
Resultat ikke teknisk regnskap	50 893	40 333
Skatt	- 34 489	- 307
Tap/gevinst på finansielle eiendeler	0	-5 490
Totalresultat	32 645	38 490
Som fordeles slik:		
Fra/Til egenkapitalen	- 21 889	-31 776
Til risikoutjevningfond	-204	-116
Til fond for urealiserte gevinster	19 448	23 402
Avsatt til utbytte	- 30 000	- 30 000

743

10. Innskutt og opptjent kapital, ansvarlig lånekapital

NOK 1000	2016	2015
Innskutt egenkapital	59 035	59 035
Opptjent egenkapital 1. januar	374 654	342 878
Tilført fra årets resultat	21 889	31 776
Risikoutjevningfond	5 515	5 311
Fond for urealisert gevinst	89 911	109 359
Sum egenkapital/risikoutj.fond	491 969	489 324
Ansvarlig lån	5 634	5 634
Total egenkapital og ansvarlig lån	556 638	553 994

11. Andre forhold

Konsesjon

Pensjonskassen har konsesjon, gitt i brev fra Finanstilsynet av 15.4.2008. Gjeldende vedtekter er fra februar 2017, og reflekterer ny adresse og det faktum at 2 medlemsbedrifter ble fusjonert med 2 andre medlemsbedrifter pr. 31.12.2016.

Ansatte

Pensjonskassen har ingen fast ansatte, og kjøper økonomisk/administrative tjenester i hovedsak fra Skanska Norge AS.

Likestilling

Pensjonskassens styre består av 6 medlemmer hvorav to er kvinner. Pensjonskassen er bevisst på de samfunnsmessige forventninger om tiltak for å fremme likestilling i styret.

Miljø

Det ytre miljø påvirkes ikke av driften og pensjonskassen har ingen forsknings- eller utviklingsaktiviteter.

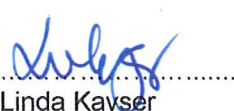
Diskriminering

Styret er bevisst på at ingen skal diskrimineres på grunn av kjønn, hudfarge, religion, legning eller alder.

Oslo 23. mars, 2017

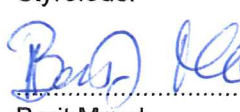
Jon Erling Bjørgan
Styreleder

Linda Kayser
Styrets nestleder

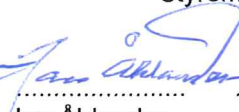
Frank Heine Jensen
Styremedlem

Berit Mørck
Styremedlem

Ottar Haugmoen
Styremedlem

Jan Åhlander
Styremedlem

Lars Graham
Daglig leder

147

Skanska Norge konsernpensjonskasse

TEKNISK REGNSKAP		2016	2015
1.0 Premieinntekter	Note		
1.1 Forfalte premier, brutto	1	272 902 787	284 157 473
1.2 Avgitte gjenforsikringspremier	2	-206 212	-253 406
1.3 Overført reserve fra andre	1	74 708 876	-
Sum premieinntekter		347 405 451	283 904 067
2.0 Nettoinntekter fra investeringer koll.port.			
2.1 Inntekter OPS-selskap	3	11 637 774	5 080 031
2.2 Renter og utbytte på finansielle eiendeler	4	42 740 596	39 994 525
2.2.1 Netto driftsinntekter fra eiendomsfond	26	10 509 310	5 569 493
2.4 Verdiendringer på investeringer	5	139 249 187	50 458 415
2.4.1 Verdiendringer på eiendomsfond	26	5 797 728	877 572
2.4.2 Verdiendring K/S selskap	25	3 418 443	253 130
2.5 Realisert gevinst og tap på investeringer	4	29 153 987	12 344 694
Sum netto resultat fra investeringer i kollektivporteføljen		242 507 025	114 577 860
5.0 Pensjoner			
5.1 Pensjoner	6	-86 638 650	-78 575 226
5.3 Overføring av premiereserve og tilleggsavsetning til andre forsikringselskaper/kasser	6	-174 860	312 853
Sum pensjoner		-86 813 510	-78 262 373
6.0 Resultatførte endr. i forsikr.forpliktelser - kontraktsfastsatte			
6.1 Til/fra premiereserve, brutto	7,9	-304 653 829	-249 477 215
6.2 Endring i tilleggsavsetninger	8,9	-3 961 667	12 086 230
6.3 Endring i kursreguleringsfond	5	-139 249 187	-50 458 416
6.4 Endring i premiefond, innskuddsfond og pensj. overskuddsfond	9	-1 051 130	-2 123 591
6.6 Tilleggsreserve overført fra andre	9	3 961 667	-
Sum resultatførte endr. i forsikr.forpl. - kontraktsfastsatte		-444 954 146	-289 972 992
8.0 Midler tilordnet forsikr.kontraktene - kontraktsfastsatte forpl.			
8.1 Overskudd på avkastningsresultatet	10	-20 842 627	-
8.2 Risikoresultatet tilordnet forsikringskontraktene	10	-3 244 530	-6 156 014
8.3 Annen tilordning av overskudd	10	-	-
Sum midler tilordnet forsikr.kontraktene		-24 087 157	-6 156 014
9.0 Forsikringsrelaterte driftskostnader			
9.1 Forvaltningskostnader		-11 002 725	-9 197 119
9.2 Forsikringsrelaterte adm.kostnader	11	-6 709 395	-10 353 869
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		-17 712 120	-19 550 988
10.0 Andre forsikringsrelaterte kostnader		-104 783	-585 559
11.0 RESULTAT AV TEKNISK REGNSKAP		16 240 760	3 954 001

Skanska Norge Konsernpensjonskasse

RESULTAT				
IKKE TEKNISK REGNSKAP			2016	2015
	Note			
12.0 Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen				
12.1 Inntekter OPS-selskap	12	39 579 225	12 858 413	
12.2 Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	12	3 913 821	10 288 102	
12.4 Nedskrivning på investeringer		-	-	
12.4 Verdiendringer på investeringer	14	-19 448 469	-23 402 015	
12.5 Realisert gevinst og tap på investeringer	13	28 876 486	42 457 781	
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		52 921 063	42 202 282	
13.0 Andre inntekter				
14.0 Forvaltningskostnader og andre kostnader vedr. selskapsport				
14.1 Forvaltningskostnader		-2 027 667	-1 868 112	
14.2 Andre kostnader		-732	-996	
15.0 Resultat av ikke-teknisk regnskap		50 892 664	40 333 174	
16.0 Resultat før skattekostnad		67 133 424	44 287 175	
17.0 Skattekostnader	15	-34 488 754	-306 787	
18.0 Resultat før andre resultatelementer		32 644 670	43 980 388	
19.0 Andre resultatkomponenter				
19.1 Verdireguleringer - eiendom, anlegg og utstyr				
19.2 Verdireguleringer - immatr.eiendeler				
19.3 Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte p.ordninger				
19.4 Valutakursdifferanser fra utenlansk virksomhet				
19.5 Gevinster og tap på finansielle eiendeler tilgjengelig for salg				-5 489 717
19.6 Effektiv andel av gevinster og tap på sikringsinstrumenter				
19.7 Andel av andre res.komponenter ved anvendelse av EK metoden				
19.8 Inntekter/kostn. vedr. anleggsmidler klassifisert som holdt for salg				
19.10 Skatt på andre res.komponenter				
20.0 TOTALRESULTAT		32 644 670	38 490 671	
Disponering av overskudd				
Til/fra risikoutjevningfond		204 335	116 341	
Til/fra annen egenkapital		21 888 804	31 776 336	
Fond for urealiserte gevinster		-19 448 469	-23 402 006	
Avsatt til utbytte		30 000 000	30 000 000	

Skanska Norge konsernpensjonskasse

BALANSE Selskapsporteføljen		31.12.2016	31.12.2015
EIENDELER	Note		
1.0 Immatrielle eiendeler			
2.2 Investeringer			
2.2.1 Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede og felleskontrollerte foretak	16	176 014 803	177 829 119
2.2.2 Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	17	128 639 094	145 238 922
2.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
2.4.1 Aksjer og andeler	18	233 441 244	217 922 452
2.4.1 Andeler i K/S selskap tilgjengelig for salg	19	14 354 172	18 256 958
2.4.2 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	18	35 833 102	15 515 804
2.4.5 Andre finansielle eiendeler	20	3 528 716	6 277 419
Sum finansielle eiendeler		287 157 234	257 972 633
Sum investeringer		591 811 132	581 040 674
3.2 Fordringer	21	18 946 164	16 340 249
4.2 Andre eiendeler			
5.0 Forskuddsbetalte kostnader og opptjente, ikke mottatte inntekter		-	-
SUM EIENDELER i Selskapsporteføljen	36	610 757 296	597 380 923
BALANSE Kundeporteføljen			
EIENDELER	Note		
6.0 Investeringer			
6.2.1 Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede og felleskontrollerte foretak	16	48 289 824	46 981 840
6.2.2 Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	17	31 654 081	35 601 817
6.3 Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
6.3.1 Investeringer som holdes til forfall		-	-
6.3.2 Utlån og fordringer	22	237 808 221	253 785 997
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost		237 808 221	253 785 997
6.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
6.4.1 Aksjer og andeler	23	1 498 032 920	1 252 645 834
6.4.1 Andeler i K/S selskap tilgjengelig for salg	25	63 538 079	58 197 834
6.4.1.1 Andeler i eiendomsfond IS/AS	26	215 986 457	188 679 420
6.4.2 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastn.	24	1 434 508 583	1 273 613 247
6.4.5 Andre finansielle eiendeler	27	25 539 266	97 961 125
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		3 237 605 305	2 871 097 460
SUM EIENDELER Kollektivporteføljen		3 555 357 431	3 207 467 114
SUM EIENDELER	36	4 166 114 727	3 804 848 037

Skanska Norge konsernpensjonskasse

EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE

	Note	31.12.2016	31.12.2015
10.0 Innskutt egenkapital		59 035 225	59 035 225
11.0 Opptjent egenkapital			
11.1.2 Fond for urealiserte gevinster	16,17,18	89 910 888	109 359 357
11.1.3 Risikoutjevningfond		5 515 566	5 311 231
11.2 Annen opptjent egenkapital		396 542 997	374 654 192
Sum opptjent egenkapital		491 969 451	489 324 780
12.0 Ansvalig lånekapital			
12.1 Evigvarende ansvarlig lånekapital	30	5 634 000	5 634 000
12.2 Ansvarlig lånekapital		-	-
Sum ansvarlig lånekapital		5 634 000	5 634 000
13.0 Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser			
13.1 Premiereserve	7,9	2 785 175 985	2 479 284 424
13.2 Tilleggsavsetninger	8,9	61 875 437	57 913 770
13.3 Kursreguleringsfond	16,17,23,24	566 212 298	426 963 111
13.5 Premiefond/Innskuddsfond	9	122 440 278	183 554 443
13.6 Pensjonistenes overskuddsfond	9	5 573 934	2 076 409
Sum forsikringsforpliktelser - kontraktfaste		3 541 277 932	3 149 792 157
15.0 Avsetninger for forpliktelser			
15.1 Pensjonsforpliktelser		-	-
15.2.1 Forpliktelser ved skatt	15	290 571	315 453
15.2.2 Forpliktelser ved utsatt skatt	15	34 159 251	-
15.3 Andre avsetninger for forpliktelser		-	-
Sum avsetning for forpliktelser		34 449 822	315 453
16.0 Forpliktelser			
16.2 Andre forpliktelser		-	-
Sum forpliktelser		-	-
17.0 Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
17.1 Andre påløpte kostnader og mottatte, ikke opptj. inntekter		207 520	453 027
17.2 Skyldig skattetrekk		2 189 818	1 780 531
17.3 Annen gjeld		31 350 960	98 512 864
Sum påløpne kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter		33 748 298	100 746 422
SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE	36	4 166 114 728	3 804 848 037

18.0 Forpliktelser utenfor balansen

Oslø, 23.03.2017. *For alle*

Skjold

Olav Høgen

Per Høgen

Per Høgen

Kas. Høgen

Endringer i egenkapitalen

	Innskutt kjerne- kapital	Fond for urealiserte gevinster	Risikoutjevnin gsfond	Annen opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2015	59 035 225	132 761 363	5 194 890	342 877 855	539 869 333
Totalresultat		-23 402 007	116 341	61 776 337	38 490 671
Transaksjoner med sponsorselskaper:					
Kapitalinnskudd	-				-
Avsatt utbytte				(30 000 000)	(30 000 000)
Sum transaksjoner med sponsorselskaper	-			-	-
Egenkapital 31.12.2015	59 035 225	109 359 356	5 311 231	374 654 192	548 360 004
Totalresultat		-19 448 469	204 335	21 888 804	2 644 671
Transaksjoner med sponsorselskaper:					
Kapitalinnskudd	-				-
Avsatt utbytte					-
Sum transaksjoner med sponsorselskaper	-			-	-
Egenkapital 31.12.2016	59 035 225	89 910 888	5 515 566	396 542 996	551 004 675

543

Kontantstrømoppstilling per 31.12.2016

Beløp i 1000

Likvider tilført/brukt på virksomheten	2016	2015
Resultat før skattekostnad	67 133	44 287
Årets betalte skatt	-354	-825
Premier overført fra premiefond	-94 288	-95 105
Netto realiserte gevinst/tap	-58 030	-54 802
Endring kursreguleringsfond	139 249	50 458
Verdiendringer	-55 411	-21 683
Endring forsikringstekniske avsetninger	255 084	245 671
Endring i tidsavregninger og andre kortsiktige poster	-63 435	-659
Netto likviditetsendring fra virksomheten	189 948	167 342
 Likvider tilført/brukt på investeringer		
Netto investering i finansielle eiendeler	-259 022	-175 294
Netto likviditetsendring fra investeringer	-259 022	-175 294
 Likvider tilført/brukt på finansiering		
Endring innskutt egenkapital	-	-
Ansvarlig lån	-	-
Netto likvider tilført/brukt på finansiering	-	-
 Likviditetsbeholdning		
Netto likviditetsendring fra virksomheten	189 948	167 342
Netto likviditetsendring fra investeringer	-259 022	-175 294
Netto likvider fra finansiering	-	-
Netto endring i likvider gjennom året	-69 074	-7 952
 Likviditetsbeholdning 01.01.	91 237	99 189
Likviditetsbeholdning 31.12	22 163	91 237

EHT

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet er satt opp i henhold til forskrift av 20. desember, 2011 om årsregnskap for pensjonsforetak.

Finansielle eiendeler klassifiseres i en av de følgende kategorier:

- til virkelig verdi over resultatet
- tilgjengelig for salg
- investeringer som holdes til forfall
- utlån og fordringer
- derivater

Finansielle instrumenter i kategori "Øremerket til virkelig verdi over resultat"

IAS 39.9b åpner for regnskapsføring av en finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet dersom den finansielle eiendel, når den førstegang innregnes, øremerkes av foretaket til virkelig verdi over resultatet.

I forbindelse med implementering av endringene i årsregnskaps-forskriften har pensjonskassen vurdert anvendbarheten av virkelig verdi opsjonen. Pensjonskassen ønsker å vurdere alle finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet i samsvar med virkelig verdi opsjonen dersom det ikke ved innregning er besluttet noe annet. IAS 39.9b angir vilkårene for anvendelse av virkelig verdi opsjonen. Det sentrale grunnlag for anvendelse av virkelig verdi opsjonen er at en gruppe finansielle eiendeler, finansielle forpliktelser eller begge deler forvaltes på grunnlag av virkelig verdi og at inntjeningen vurderes etter samme prinsipp. Dette må også være i samsvar med en dokumentert kapitalforvaltningsstrategi og at informasjon internt og mellom nøkkelpersoner gis på dette grunnlag.

Pensjonskassen har utarbeidet en kapitalforvaltningsstrategi i samsvar med kravene i kapitalforvaltningsforskriften. Porteføljen av verdipapirer forvaltes i samsvar med denne strategien og rapportering til styret og daglig leder skjer til virkelig verdi. I regnskapsføringen av finansielle eiendeler er det dermed lagt til grunn at vilkårene for anvendelse av virkelig verdi opsjonen er tilstede.

Investeringen i aksjer er investering i tilknyttet selskap, som vurderes til virkelig verdi iht IFRS 39. For definering av kategori som skal anvendes, finner vi det mest nærliggende å benytte "øremerket til virkelig verdi". Plasseringen i infrastruktur forventes å gi en risikojustert avkastning over 20 år.

Investeringer som holdes til forfall

Finansielle eiendeler med faste eller definerbare kontantstrømmer og bestemt innløsningsdato, hvor pensjonskassen har intensjon om og evne til å holde investeringen til forfall, er klassifisert som investeringer holdt til forfall. Eiendeler i kategori *Hold til forfall* måles til amortisert kost etter effektiv rentemetode.

Nedskrivning gjennomføres dersom det foreligger objektive indikasjoner på verdifall.

Utlån og fordringer

Finansielle eiendeler med faste eller definerbare kontantstrømmer som ikke er notert i et aktivt marked, er klassifisert som utlån og fordringer. Finansielle eiendeler klassifisert som lån og fordringer skal etter førstegangsinregning måles til amortisert kost ved hjelp av en effektiv rentemetode.

Nedskrivning gjennomføres dersom det foreligger objektive indikasjoner på verdifall.

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg

Finansielle eiendeler klassifiseres som "tilgjengelig for salg" dersom de ikke er klassifisert som a) utlån og fordringer, b) investeringer som holdes til forfall, eller c) finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet.

Utgangspunktet etter IAS 39.55b) er at finansielle eiendeler tilgjengelig for salg verdimåles til virkelig verdi, og gevinst eller tap innregnes direkte i egenkapitalen bortsett fra tap ved verdifall, jf IAS 39.67-70. Etter årsregnskapsforskriften skal verdiendringene resultatføres under andre resultatkomponenter.

Nedskrivning gjennomføres dersom det foreligger objektive indikasjoner på verdifall.

Investeringseiendommer

En investeringseiendom skal innregnes til anskaffelseskost. Transaksjonsutgifter skal inkluderes i førstegangsmålingen.

Pensjonskassen anvender modellen med virkelig verdi for måling av investeringseiendom. Endringer i verdi føres over resultatregnskapet i den tilhørende perioden. Virkelig verdi er fastsatt til gjennomsnittet av verddivurderinger fra tre eksterne (uavhengige) takstmenn.

Finansielle derivater og valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta bokføres til valutakursen på transaksjonstidspunktet.

Konter og finansielle omløpsmidler omregnes til norske kroner med balansedagens valutakurs.

For å redusere valutarisikoen benytter pensjonskassen rullerende valutaterminkontrakter basert på estimater av den til enhver tid underliggende valutaeksponering i finansielle omløpsmidler. Mandatet for sikringsforretningene gir 80% +/- 10% sikring innenfor hovedvalutaene USD, EUR, JPY og GBP.

Terminkontrakter (derivater) inngår i kategori "hold for omsetning" og måles til virkelig verdi over resultat.

Virkelig verdi

Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse kan gjøres opp til i en transaksjon gjennomført på armlengdes avstand mellom velinformerte, villige parter. Alle finansielle instrumenter måles til virkelig verdi ved førstegangsinnregning. Normalt vil virkelig verdi av et finansielt instrument ved førstegangsinnregning være transaksjonsprisen. Det beste beviset på virkelig verdi i et aktivt marked er kvoterte priser. I etterfølgende perioder vil den virkelige verdien av finansielle instrumenter måles til virkelig verdi basert på noterte priser i aktive markeder som er basert på kjøpspriser for eiendeler og salgspriser for utstedte forpliktelser.

Når priser i et aktivt marked ikke er tilgjengelige, fastsettes virkelig verdi ved benyttelse av verdsettelsesmetoder med referanse til observerbare markedsdata. Disse inkluderer sammenligning med lignende instrumenter hvor observerbare markedspriser eksisterer, nylig utførte markedstransaksjoner på armlengdes avstand mellom velinformerte og villige parter, diskonterte kontantstrømanalyser, opsjonsprisindekser og andre verdsettelsesteknikker som normalt brukes av markedsdeltakere.

Amortisert kost

Etter førstegangs innregning måles investeringer som holdes til forfall, lån og fordringer, samt finansielle forpliktelser som ikke måles til virkelig verdi, til amortisert kost basert på effektiv rente-metoden. Ved beregning av effektiv rente estimeres kontantstrømmer, og alle kontraktsmessige vilkår ved det finansielle instrumentet tas i betraktning. Alle honorarer og punkter betalt eller mottatt mellom partene i kontrakten, transaksjonsutgifter og alle andre betalinger eller rabatter som kan henføres til transaksjonen, inngår som en integrert del ved fastsettelsen av den effektive renten.

Forsikringstekniske avsetninger

De forsikringstekniske avsetningene består av premiereserve, tilleggsavsetninger, risikoutjevningsfond, premiefond og pensjonistenes overskuddsfond.

Premiereserve

Premiereserve er kontantverdien (diskontert med grunnlagsrente) av de totale pensjonsforpliktelser med fradrag av kontantverdien av fremtidige premier.

Tilleggsavsetninger

For å sikre soliditeten er det anledning til å foreta tilleggsavsetninger. Tilleggsavsetninger kan benyttes til å dekke renteunderskudd i forhold til garantert avkastning, men kan ikke dekke negativ avkastning.

Premiefond

Premiefondet inneholder forskuddsbetalte premier i henhold til skatteloven. I tillegg inneholder fondet overskuddsmidler som er tilført ordningen.

Pensjonistenes overskuddsfond

Fondet består av årets overskudd tilordnet premiereserve knyttet til pensjoner under utbetaling. Det skal benyttes som engangspremie til å øke ytelsene til pensjonistene.

Risikoutjevningsfond

Dersom risikoresultatet er positivt, kan inntil 50 % av dette avsettes til risikoutjevningsfondet. Dette fondet kan i senere år benyttes til dekning av negativt risikoresultat. Risikoutjevningsfondet klassifiseres under selskapsporteføljen.

Kollektiv og selskapsportefølje

Pensjonskassen har fordelt sin balanse pr 01.01.2008 i en kundeportefølje og en selskapsportefølje – etter forholdsmessig fordeling av egenkapital og forsikringstekniske avsetninger. Porteføljene er fysisk fordelt.

Inntekter og kostnader

Brutto inntektsføres premier med de beløp som forfaller i året. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning til premiereserve i forsikringsfondet. Inntekter og kostnader knyttet til finansielle eiendeler inneholder både realiserte poster og urealiserte verdiendringer. Netto inntekter fra investeringer fordeles mellom teknisk og ikke-teknisk resultat avhengig av tilhørighet til hhv kollektivporteføljen og selskapsporteføljen. Endringer i urealiserte verdier knyttet til omløpsmidler i kollektivporteføljen avsettes til kursreguleringsfond.

Skatt

Skattekostnadene i resultatregnskapet består av alminnelig inntektsskatt og formueskatt.

Skattekostnad knyttet til alminnelig inntektsskatt består av betalbar skatt og årets endring i balanseført utsatt skatt. Betalbar skatt beregnes som 24 % av årets skattemessige resultat. Utsatt skatt beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig verdi og skattemessig verdi.

Pensjonskasser er ikke omfattet av unntak for formueskatt i henhold til sktl § 2-36. Formueskatt beregnes skattemessig netto formue fastsatt i henhold til skatteloven kapittel 4. Skattesats for formueskatt er 0,3 %.

Skanska Norge Konsernpensjonskasse

Noter til regnskap per 31.12.2016

TEKNISK REGNSKAP

Note	2016	2015
1. Premieinntekter		
Premieinntekter ytelsesordning	272 742 690	284 000 941
Premieinntekter innskuddsordning	160 097	156 532
Sum premieinntekter	272 902 787	284 157 473
Overført premiereserve for Vassbakk & Stol	74 708 876	
2. Reassuranse		
Pensjonskassen har inngått avtale om katastrofereassuranse. Reassurandør er ArchRe, med Financial Strenght Rating "A+". Pensjonskassens egenandel er 5 mill kr og reassurandørens ansvar er begrenset til 150 mill kr pr. skadetilfelle.		
3. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	2016	2015
Amortisering renter utlån OPS-selskapet Orkdalsveien AS	930 482	497 679
Utbytte Orkdalsveien AS	1 877 208	2 739 865
Verdiendring Orkdalsveien AS	1 725 628	-714 801
Amortisering renter lån Ops-selskapet Tieyhtiö Ykköstie OY	1 371 681	1 470 816
Utbytte Tieyhtiö Ykköstie OY	2 216 779	518 230
Verdiendring Tieyhtiö Ykköstie OY	1 033 646	568 242
Amortisering renter utlån OPS-selskapet TAM (Nordic) Ltd.	1 469 000	
Utbytte TAM (Nordic) Ltd.	432 770	
Verdiendring TAM (Nordic) Ltd.	580 580	
Sum inntekter OPS-selskap	11 637 774	5 080 031
4. Renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2016	2015
Renter bankkonti	185 097	227 093
Renter obligasjonsfond	13 783 523	2 992 498
Renter obligasjonersportefølje	5 193 124	5 348 384
Renter obligasjoner Hold til forfall/Utlån og fordringer	9 258 324	10 636 153
Utbytte aksjer/aksjefond	480 731	2 655 147
Inntekter K/S selskap	2 575 794	4 546 371
Andre inntekter	11 264 003	13 588 878
Sum renteinntekter og utbytte	42 740 596	39 994 525
Realisert gevinster på finansielle eiendeler		
Realiserte gevinster aksjefond	-	15 210 181
Realiserte gevinster obligasjoner og obligasjonsfond	15 527 685	19 581 802
Realisert gevinst valutasikring	13 626 301	-22 447 289
Sum realisert gevinster på finansielle eiendeler	29 153 987	12 344 694
5. Verdiendring på investeringer	2016	2015
Endring urealisert gev./tap	139 249 187	-50 458 416
Endring kursreguleringsfond	139 249 187	-50 458 416

	2016	2015
6. Utbetalte pensjoner		
Alderspensjon	-51 602 969	-45 259 497
Ektefellepensjon	-8 029 669	-7 504 333
Barnepensjon	-1 036 152	-1 073 115
Uførepensjon	-11 620 996	-10 406 749
Pensjon i døds måned	-47 914	-97 326
Innskuddspensjon	-222 745	-174 943
Pensjon fripolise	-25 003	-
Arbeidsavklaringspenger	-3 410 262	-3 344 907
Renter	-17 732	-34 337
Pensjoner utbetalt fra andre	-286 316	-
Sum utbetalte pensjoner	-76 299 658	-67 895 207
Godskr. uførepensj. til premief. pga arb.avklaringspenger	-1 575 893	-1 581 644
Premiefritak uføre	-8 763 099	-9 098 375
Sum pensjoner	-86 638 650	-78 575 226
Utløsningsbeløp	175 161	703 597
Tilleggsreserve overført ved fratredelse	-	-
Godskr. premiereserve til premiefond v/ fratredelse	-350 021	-390 744
Sum overført til andre forsikringsselskaper/kasser	-174 860	312 853
Sum pensjonskostnader	-86 813 510	-78 262 373

Beskrivelse av pensjonsordningen

Pensjonskassen omfatter følgende foretak:

Skanska Norge AS, Utleiecompagniet AS, Acusto AS, Skanska Bolig AS, Skanska Tekniske Entrepriser AS, Skanska Asfalt AS, Skanska Husfabrikken AS, E.D. Knutsen Maskin AS, Entreprenørservice AS og Skanska CDN AS, og fra 01.01.2016 Vassbakk & Stol AS.

Totalt antall medlemmer og fratrådte med fripoliser pr 31.12.2016:

Total	Fratrådte med fripoliser	Aktive	Fleksible pensj.	Uføre-pensjonister	Alders-pensjonister	Ektefelle- og samboer-pensjonister	Barne-pensjonister
5 862	837	3 337	192	315	880	268	33

Type pensjonsordning

Pensjonsordningen er ytelsesbasert etter Lov om Foretakspensjon, LOF. Ordningen ble opprettet 1. januar 1995.

Fra 01.01.2011 er pensjonsalderen i Skanskakonsernet hevet til 70 år. Obligatorisk tjenstepensjon, OTP, ble innført som ordning for aktive medlemmer som har full opptjening i ytelsesordning, og som fortsatt har stilling i et av medlemsforetakene. Fra 01.01.2014 utsteder pensjonskassen fripoliser til fratrådte medlemmer.

Arbeidstakernes tilskudd til pensjonsordning

Arbeidstakerne innbetaler hvert år et medlemsinnskudd som utgjør 0,5 prosent av pensjonsgrunnlaget, dog høyst 50 prosent av den årlige premie fratrukket omkostningstillegg som skal betales av arbeidsgiver.

Beskrivelse av pensjonsytelsene

Aktive medlemmer under opptjening er, med noen få unntak, omfattet av samme pensjonsplan.

Opptjeningsalderen er 67 år. Det kreves minst 30 års tjenestetid, regnet fra ansettelsen, for rett til uavkortete pensjoner.

Hovedplan

- Uavkortet årlig alderspensjon utgjør differansen mellom leddene 1 og 2 der:
 - 60 prosent av pensjonsgrunnlaget etter "gammel Folketrygd"
 - antatt folketrygd regnet med 3/4 G i grunnpensjon

- b. Uavkortet årlig ektefelle-/samboerpensjon utgjør 55 prosent av den alderspensjon medlemmet hadde rett til eller ville ha rett til ved fortsatt tjeneste til opptjeningsalder med uendret pensjonsgrunnlag.
- c. Uavkortet barnpensjon for yngste barn utgjør 50 prosent av alderspensjonen. For hvert av de øvrige barn utgjør uavkortet barnpensjon halvparten av pensjonen for yngste barn.
- d. Uavkortet uførepensjon med 100 prosent uføregrad, utgjør 100 prosent av den alderspensjon medlemmet ville ha rett til ved fortsatt tjeneste til opptjeningsalder. Uførepensjonen beregnes ut i fra det pensjonsgrunnlaget vedkommende hadde da uførheten inntraff.

Hovedplan OTP

De årlige innskudd i OTP-ordning utgjør 2% av medlemmets lønn mellom 1G og 12G. Midlene garanteres en årlig minsteavkastning på 0%.

Sensitivitet med hensyn til uføre- og dødelighetsgrunnlaget

Beløp i mill.	Endringer på intensiteter	Effekt på premiereserven
Dødelighet (langt liv)	Reduksjon 10% alle år	62,6 mill.
Uførhet	Økning 25% første år, 15% øvrige år	16,2 mill.

Tabellen viser behov for oppreservering av premiereserven dersom dødsintensitetene for langt liv hadde blitt redusert til 90 prosent av dagens nivå, og dersom uføreintensitetene hadde blitt økt med 25 prosent for første året og deretter 15 prosent for etterfølgende år.

7. Til/fra premiereserve brutto

Premiereserven er pensjonskassens avsetning for å møte de beregnede og forventede forpliktelsene pensjonskassen har i henhold til de inngåtte forsikringsavtaler.

Premiereserven er avsatt på beregningsgrunnlag K2005 med 20% sikkerhetstillegg for død menn og 10% for død kvinner, og Storebrands beregningsgrunnlag KU for uførhet. Grunnlagsrenten (gjennomsnitt) er 2,96 % pr 31.12.

	2016	2015	2014	2013	2012
Premiereserve aktive	1 323 097 022	1 236 821 467	1 150 080 881	1 016 225 859	1 024 890 046
Premiereserve pensjonister	1 262 040 996	1 104 917 107	1 020 828 615	885 317 288	765 246 965
Alderspensjon	605 343 363	522 405 152	471 633 746	388 534 539	323 515 000
Fleksible pensjonister	190 420 415	162 798 244	148 038 437	121 645 952	75 536 000
Ektefellepensjon	106 017 464	101 047 294	97 485 637	84 937 998	80 773 000
Samboerpensjon	3 828 082	3 762 825	3 583 506	3 290 928	3 262 000
Barnpensjon	3 480 312	4 114 055	4 838 129	5 272 271	4 840 000
Uførepensjon	352 951 360	310 789 537	295 249 160	281 635 599	277 321 000
Sum	2 585 138 018	2 341 738 574	2 170 909 496	1 901 543 147	1 790 137 011
Overf. fra avkastningsresult.	1 164 749			120 101 428	115 575 875
Overf. Fra risikoresultat	72 983				
Premiereserve	2 586 375 750	2 341 738 574	2 170 909 496	2 021 644 575	1 905 712 886
Fripoliser	198 651 390	137 275 913	58 625 197		
Pensjonskap. Innskudd	148 845	269 937	272 516	188 228	81 718
Sum premiereserve	2 785 175 985	2 479 284 424	2 229 807 209	2 021 832 803	1 905 794 604

8. Endring i tilleggsavsetning

Tilleggsavsetning er en betinget avsetning som fordeles til de enkelte forsikringskontrakter.

Pensjonskassen kan senere trekke på denne dersom faktisk avkastning er lavere enn den garanterte minsteavkastning. Avsetningen på kr 3 961.667 i balansen er overføring for Vassbakk & Stol.

9. Endring i forsikringsforpliktelsene

	Premieres./Fripoliser			Premiefond/	Pensjonistenes	Totalt
	Kap. innsk. ordn.	Tilleggsavs.	Kursreg.fond	Innsk.fond	oversk.fond	
1. Inngående balanse	2 479 284 424	57 913 770	426 963 111	183 554 443	2 076 409	3 149 792 157
2. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelsene						
2.1 Netto resultatf. avsetn.	304 653 829	3 961 667	139 249 187	1 051 130		448 915 813
2.2 Overskudd på avkastn.res.	1 164 749			15 579 851	4 098 026	20 842 626
2.3 Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	72 983			1 695 639	1 475 908	3 244 530
2.4 Annen tilordning av oversk.						
2.5 Just. av forsikr.forpl. fra andre resultatkomp.						
2.6 Resultat. premieinntekter						
2.7 Resultatf. premieres. Godsk. uførepensj. pga AAP						
Sum res.førte endringer	305 891 561	3 961 667	139 249 187	18 326 620	5 573 934	473 002 969
3. Ikke resultatf. endr. i forplikt.						
3.1 Overf. mellom fond				-258 054 734	-2 076 409	-260 131 143
3.2 Overf. til/fra selskap				178 613 949		178 613 949
Sum ikke res.førte endr.	0	0		-79 440 785	-2 076 409	-81 517 194
4. Utgående balanse	2 785 175 985	61 875 437	566 212 298	122 440 278	5 573 934	3 541 277 932

Endring i premiefond

Premiefondet representerer premier utover det som er nødvendig for å dekke pensjonskassens forpliktelser.

Fondet kan ikke disponeres til annet enn forsikringsutbetalinger eller senere premiebetalinger.

Nedenfor følger en spesifikasjon av utviklingen i pensjonspremiefondet de siste 5 år:

Premiefondets og innskuddsfondets

anvendelse	2016	2015	2014	2013	2012
Inngående balanse 01.01.	183 554 443	179 958 220	129 862 044	157 729 867	113 320 867
Garantert rente på premiefond	1 030 352	1 309 388	60 945	381 206	39 292
Frigjort premieres. for fratrådte	350 021		-159 339	873 854	803 060
Innbetalt/overf. til premiefond	191 556 866	280 619 374	198 427 761	186 577 287	256 072 781
Til uførepensj. pga attf.penger	1 575 893	1 581 644	1 465 042	1 670 138	1 613 667
Tilført fra årets resultat	17 275 490	4 079 605	97 632 105	42 569 273	33 215 042
Annen tilordning av overskudd			10 078 851	-	-
Uttak fra fond	-272 902 787	-283 993 788	-257 409 189	-259 939 581	-247 334 842
Utgående balanse 31.12.	122 440 278	183 554 443	179 958 220	129 862 044	157 729 867

Premiefondet størrelse i forhold til årlig premie

Premiefond	122 440 278
Årets premie	272 742 690
Premiefondets størrelse ift årlig premie - ganger	0,45

Rentegaranti

I henhold til Finanstilsynets bestemmelser er premiefondet forrentet med 2,5% pa.

Renter på pensjonistenes overskuddsfond	5 020 349
Sum endring i renter på premiefond og pensjonistenes overskuddsfond	20 778

5 041 127

Pensjonistenes overskuddsfond

Inngående balanse 01.01.	2 076 409
Renter	20 778
Overført til dekning av premie	-2 097 187
Tilført fra årets resultat	5 573 934
Annen tilordning av resultat	-
Utgående balanse 31.12.	5 573 934

Regulering av fripoliser

Årets resultat tilført fripolisene 1 237 732

10. Avkastningsresultat tilordnet forsikringskontraktene

	2016	2015
Premiefond	15 579 851	-
Pensjonistenes overskuddsfond	4 098 026	-
Risikoutgjevningssfond	204 335	-
Premiereserve/fripoliser	1 164 749	-
Egenkapital	291 187	-
Sum avkastningsresultat	21 338 149	-

Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene

Premiefond	1 695 639	4 079 605
Pensjonistenes overskuddsfond	1 475 908	2 076 409
Premiereserve/fripoliser	72 983	112 954
Sum risikoresultat	3 244 530	6 268 968

11. Forsikr.relaterte adm.kostn.

	2016	2015
Ordinær revisjon	243 750	256 154
Honorar revisor	-	26 583
Administrasjonshonorar	3 261 766	3 024 782
Aktuarkostnader	1 927 774	1 942 963
Diverse kostnader	1 276 105	5 103 386
Sum honorarer	6 709 395	10 353 869

IKKE TEKNISK REGNSKAP**12. Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen**

	2016	2015
Amortisering renter utlån Orkdalsveien AS	2 730 240	1 460 351
Utbytte Orkdalsveien AS	5 508 144	8 039 364
Verdiendring Orkdalsveien AS	5 063 372	-2 097 383
Amortisering renter utlån Tieyhtiö Ykköstie OY	2 868 184	3 075 478
Utbytte Tieyhtiö Ykköstie OY	4 635 281	1 192 845
Verdiendring Tieyhtiö Ykköstie OY	2 161 354	1 187 758
Amortisering renter utlån TAM (Nordic) Ltd.	9 831 000	-
Utbytte TAM (Nordic) Ltd.	2 896 230	-
Verdiendring TAM (Nordic) Ltd.	3 885 420	-
Sum inntekter OPS-selskap	39 579 225	12 858 413

Renteinntekter bankkonti	17 371	78 065
Renteinntekter obligasjonsfond	245 183	926 252
Diverse inntekter	955 344	1 837 203
Utbytte aksjefond	-	990 414
Inntekter K/S-selskap	2 695 923	6 456 169
Sum	3 913 821	10 288 102

13. Realisert gevinst/tap

	2016	2015
Realisert gevinst aksje-/obligasjonsfond	-	57 583 214
Realisert gevinst valutasikring	28 876 486	-15 125 433
Sum realisert gevinst/tap	28 876 486	42 457 781

14. Verdiendringer på investeringer

Endring urealisert verdi	-19 448 469	-28 891 732
Sum verdiendringer på investeringer	-19 448 469	-28 891 732

15. Skatteberegning	2 016	2015
Resultat før skatt	67 133 424	38 490 671
Justering for skattekostnad	-306 787	306 787
Permanente forskjeller	-130 737 843	-91 860 569
Endring midlertidige forskjeller	1 711 055	1 744 112
Overført til/fra RUF	-204 335	-116 341
Fremførbart underskudd	-62 404 486	-51 435 340
Årets skattegrunnlag	-	-
Betalbar skatt	-	-
+ Formueskatt	290 571	315 453
=Betalbar skatt	290 571	315 453
Midlertidige forskjeller		
Finansielle instrumenter	566 212 298	426 963 111
-Fremførbart underskudd	-423 882 086	-361 784 387
Sum	142 330 212	65 178 724
24% utsatt skatt	34 159 251	16 294 681
Utsatt skatt balanseført i 2016	34 159 251	16 294 681
Skattekostnad		
Endring utsatt skatt	34 159 251	-
Betalbar skatt	290 571	315 453
Forlite avsatt tidligere	38 932	-8 666
Sum skattekostnad	34 488 754	306 787

BALANSE SELSKAPSPORTEFØLJEN

Investeringer

16. Aksjer

25% andel i OPS-selskapet Tieyhtiö Ykköstie OY med forretningsadresse Salmisaarenaukio 2, 00180 Helsinki.

Stemmeandelen er 25%.

Andelene er fordelt med 67,65% i selskapsporteføljen og 32,35% i kollektivporteføljen.

	Selsk.portef.	Koll.portef.	Sum
Kostpris	26 083 041	12 474 838	38 557 879
Verdiregulering	4 597 440	2 198 681	6 796 121
Valutaregulering	6 994 538	3 345 070	10 339 608
Balanseført verdi aksjer	37 675 019	18 018 589	55 693 608
Fordring avsatt utbytte	3 089 484	1 477 516	4 567 000
Samlet balanseført verdi aksjer og utbytte	40 764 503	19 496 105	60 260 608

Aksjer

50% andel i OPS-selskapet Orkdalsvegen AS, med forretningsadresse Bårdshaug vest, 7300 Orkanger.

Stemmeandelen er 50%. Andelene er fordelt med 74,58% i selskapsporteføljen og 25,42% i kollektivporteføljen.

	Selsk.portef.	Koll.portef.	Sum
Kostpris	62 559 646	18 322 092	80 881 739
Verdiregulering	-12 401 340	-1 227 399	-13 628 739
Balanseført verdi aksjer	50 158 306	17 094 694	67 253 000
Fordring avsatt utbytte	5 225 215	1 780 785	7 006 000
Samlet balanseført verdi aksjer og utbytte	55 383 521	18 875 479	74 259 000

Aksjer

50% andel i OPS-selskapet TAM (Nordic) Ltd, med forretningsadresse i London.

Stemmeandelen er 50%. Andelene er fordelt med 87% i selskapsporteføljen og 13% i kollektivporteføljen.

	Selsk.portef.	Koll.portef.	Sum
Kostpris	103 120 189	15 408 763	118 528 952
Verdiregulering	3 885 420	580 580	4 466 000
Valutaregulering	-18 824 131	-2 812 801	-21 636 932
Balanseført verdi aksjer	88 181 478	13 176 542	101 358 020
Fordring avsatt utbytte	2 507 236	374 645	2 881 881
Samlet balanseført verdi aksjer og utbytte	90 688 714	13 551 187	104 239 901
Sum aksjer i OPS-selskap	176 014 803	48 289 824	224 304 628

17. Utlån og fordringer	Lån	Avdrag	Renter	Amortisert	Valutareg.	Balanseverdi
Lån Orkdalsvegen AS (74,6%)	42 201 226	-14 138 247	-23 926 992	22 578 336		26 714 323
Lån T. Ykköstie OY (67,6%)	29 598 519	-10 670 830	-12 636 295	11 831 887	4 131 889	22 255 169
Lån (TAM Nordic) Ltd	90 514 856		-9 384 690	9 831 000	-11 291 564	79 669 602
Sum	162 314 601	-24 809 077	-36 563 287	34 410 223	-7 159 675	128 639 094

Andel i kollektivporteføljen:

Lån Orklaivegen AS (25,4%)	11 491 274	-2 507 253	-3 937 485	4 058 141		9 104 677
Lån T. Ykköstie OY (32,4%)	13 127 938	-4 882 297	-5 234 435	5 657 508	1 976 036	10 644 750
Lån TAM (Nordic) Ltd.	13 525 209		-1 402 310	1 469 000	-1 687 245	11 904 654
Sum	38 144 422	-7 389 550	-10 574 231	11 184 650	288 791	31 654 081

Kategori Øremerket til virkelig verdi over resultat

Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi

18. Aksjefond	Antall	Kostpris	Markedsverdi	Urealisert
Storebrand Aksje Innland	667,5	14 592 891	27 496 532	12 903 641
Nordea Stabile Aksjer Global	27 899,1	28 633 720	63 113 321	34 479 601
Odin Eiendom	479 944,9	10 763 896	50 480 615	39 716 719
KLP Aksje Norge Indeks	6 613,6	10 086 421	13 979 951	3 893 530
KLP Aksje Norge Indeks IV	22 591,0	35 495 451	41 003 915	5 508 464
Artic Norwegian Equities	21 838,7	23 400 000	37 299 053	13 899 053
Sum aksjefond		122 972 379	233 373 387	110 401 008
Urealisert valutasikring			67 857	67 857
Sum			233 441 244	110 468 865
Obligasjonsfond				
Storebrand Likviditet		35 752 356	35 833 102	80 746

19. Andeler i K/S selskap, Tilgjengelig for salg

Nordea Private Equity II -	Bokført verdi
Global Fund of Fund K/S	14 354 172

Pensjonskassen har innbetalt EUR 3.800.000 i kapital til Nordea Private Equity II - Global Fund of Funds K/S. Dette utgjør 100% av forpliktet kapital.

20. Andre finansielle eiendeler

Bankbeholdninger	3 528 716
------------------	-----------

21. Fordringer

Andel utbytte aksjer	10 821 935
Renter lån til TAM (nordic) Ltd	8 124 229
Sum	18 946 164

BALANSE KUNDEPORTEFØLJEN

22.	Obligasjoner Lån og fordringer	Antall	Bokført verdi	Markedsverdi	Renter	
	v/NIM					
	Kommuner/fylkeskommuner	3 000 000	3 006 792	3 006 792	94 521	
	Industri	43 000 000	44 226 512	44 226 512	781 738	
	Bank og kredittforetak	183 000 000	185 823 622	185 823 622	3 875 036	
	Sum		233 056 926	233 056 926	4 751 295	
	Sum inklusive opptjente renter		237 808 221			
Kategori Øremerket til virkelig verdi over resultatet						
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi						
23.	Aksjefond	Antall	Kostpris	Markedsverdi	Urealisert	
	Odin Eiendom A	919 941	32 868 565	96 759 379	63 890 814	
	Nordea Stabile Aksjer Global	74 983	93 000 000	169 627 041	76 627 041	
	Fondsfinans Spar	13 380	70 866 344	121 259 288	50 392 944	
	Artic Norwegian Equities	71 443	87 600 000	122 019 216	34 419 216	
	KLP Aksjglobal Indeks II	102 936	137 761 388	207 928 910	70 167 522	
	KLP Aksje Global Indeks	75 155	127 166 732	158 863 375	31 696 643	
	KLP Aksjglobal Indeks III	41 691	75 865 106	83 474 291	7 609 185	
	Pareto Aksje Norge	25 882	86 812 215	166 190 995	79 378 780	
	Nordea 1, SICAV Stavle Emerging	47 210	25 046 928	26 027 957	981 029	
	Sands Capital Global	445 545	66 536 100	77 810 436	11 274 336	
	Veritas Global Focus	759 560	90 811 814	168 988 678	78 176 864	
	Coronation Globale Opportunities	3 127 193	21 669 436	26 053 910	4 384 474	
	Harding Loever Globale Equity	5 463 603	70 098 020	72 575 327	2 477 307	
	Sum aksjefond		986 102 648	1 497 578 803	511 476 155	
	Valutasikring			454 117	454 117	
	Sum			1 498 032 920	511 930 272	
24.	Obligasjonsfond	Antall	Kostpris	Markedsverdi	Urealisert	
	Payden Global Bond Fund NOK	881 327	95 026 108	116 043 055	21 016 947	
	Payden Global Short Bond Fund NOK	964 007	100 088 345	102 282 572	2 194 227	
	Nordea Global Statsobligasjon	234 943	214 377 826	227 819 274	13 441 448	
	Nordea Likviditet Pensjon	274 267	276 500 864	278 492 572	1 991 708	
	KLP Obligasjon Global I	102 120	107 661 928	121 316 730	13 654 802	
	PGIM Global Coporate Bond Fund	11 879	118 929 100	126 044 938	7 115 838	
	Storebrand Likviditet	13 478	134 836 739	135 189 607	352 868	
	Dnb Global Credit Short	146 118	162 718 738	157 097 226	-5 621 513	
	Sum obligasjonsfond		1 210 139 649	1 264 285 974	54 146 325	
Obligasjonsportefølje						
	DnB	Nominell verdi	Kostpris	Markedsverdi	Ureal. verdi	Renter
	Kommuner/fylkeskommuner	22 000 000	23 161 300	22 992 913	-168 387	356 073
	Statsgaranterte	25 000 000	27 984 000	27 205 000	-779 000	690 411
	Industri	10 000 000	10 210 000	10 341 089	131 089	219 973
	Industri	7 000 000	7 000 000	7 455 333	455 333	171 164
	Industri	18 000 000	18 300 500	18 478 134	177 634	203 555
	Bank og kredittforetak	42 000 000	42 102 320	42 387 736	285 416	426 196
	Bank og kredittforetak	38 000 000	39 472 930	38 931 957	-540 973	363 075
	Sum	162 000 000	168 231 050	167 792 162	-438 888	2 430 447
	Sum inklusive opptjente renter			170 222 609		
	Sum obligasjoner og obligasjonsfond		1 378 370 699	1 434 508 583	53 707 437	2 430 447
25.	Andeler i K/S, Tilgjengelig for salg	Antall	Kostpris	Markedsverdi	Urealisert verdi	
	Storebrand Eiendom K/S	54 499 360	56 787 578	63 538 079	6 750 501	
26.	Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS		356,1456	205 616 943	213 826 561	8 209 618
	Aberdeen Eiendomsfond Norge I AS		3 597 429	2 094 031	2 159 896	65 865
	Sum			207 710 974	215 986 457	8 275 483

Pensjonskassen anvender modellen med virkelig verdi for måling av investeringseiendom. Verdi av eiendommen er fastsatt til gjennomsnittet av verddivurderinger fra tre eksterne (uavhengige) verddivurderere.

Resultatregnskap

Inntekter fra Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS	10 509 310
Endring i virkelig verdi	5 797 728
Netto inntekter fra investeringseiendommer	16 307 038

Balanse

Bokført verdi 01.01.2015 Aberdeen IS	186 792 548
Bokført verdi 01.01.2015 Aberdeen AS	1 886 872
Tilgang	21 509 310
Verdiendring	5 797 728
Bokført verdi 31.12.2015 Aberdeen IS	213 826 561
Bokført verdi 31.12.2015 Aberdeen AS	2 159 896
Sum	215 986 457

27. Andre finansielle eiendeler

Bankbeholdning	18 634 641
Diverse fordringer	3 271 679
Fordring aksjeutbytte	3 632 946
Sum andre finansielle eiendeler	25 539 266

28. Finansiell risiko i pensjonskassens investeringsportefølje

Risiko ved investering i finansielle eiendeler kan sammenfattes i 3 hovedelementer; Markedsrisiko, Likviditetsrisiko og Kredittrisiko.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er fellesbetegnelse på risiko for løpende tap / gevinst på finansielle eiendeler som følge av endringer i markedspriser, valutakurser eller rentenivå. Investeringsstrategien vedtatt av pensjonskassens styre beskriver risikobegrensende tiltak i form av aktuelt investeringsunivers, ønsket diversifisering og kvantitative begrensninger. De største bidragene til kortsiktig negative verdiendringer er fall i aksje- og eiendomsverdier, renteøkninger og økt kredittpremie samt styrking av NOK mot utenlandsk valuta på obligasjoner.

Pensjonskassen vurderer markedsrisikoen ved løpende rapportering. Lovpålagte krav til soliditet og kapitaldekning måles, og investeringsporteføljene stresstestes i henhold til de regulatorisk definerte stresstestene I og II.

Stresstesten gjøres på totalporteføljen.

Pensjonskassens bufferkapital var ved årsskiftet 1.087 mill. (855) som utgjør 26% (23) av totalporteføljen. Dette gir en bufferkapitalutnyttelse på 48% (51). Et negativt stresstestutfall er beregnet til 523 mill. (462) og utgjør 12,6% (12,3) av totalporteføljen.

Fordeling av finansielle eiendeler	2016	Allokering (Virkelig)	Verdifall Stress-test II	Allokering Strategi Totalport.	Forventet avkastning	Risiko Std. avvik	Kollektiv Portefølje	Selskaps Portefølje
Norsk aksjer	630,3	15,2 %	-126,1	14,0 %	7,0 %	25,0 %	14,0 %	14,0 %
Utenlandske aksjer	1 100,20	26,5 %	-220,0	26,0 %	7,0 %	15,0 %	26,0 %	26,0 %
Private equity	16,8	0,4 %	-3,4	0,0 %	9,0 %	30,0 %	0,0 %	0,0 %
Eiendom / Infrastruktur	658,9	15,9 %	-100,7	16,5 %	4,5 %	12,0 %	10,0 %	55,0 %
Norske obligasjoner / PM	898,4	21,7 %	-9,4	20,4 %	2,5% / 1,5%	4%/ 2%	23,0 %	5,0 %
Utenlandske obligasjoner	842,6	20,3 %	-63,5	23,1 %	2,5 %	4,5 %	27,0 %	0,0 %
Sum totalportefølje	4 147,20	100,0 %	-523,0	86,0 %	8,0 %	7,6 %	100,0 %	100,0 %

Hvorav forsikringsrisiko	-40,20
Hvorav valutarisiko	-29,70
Spreadrisiko	-52,20

Risikoprofil i pensjonskassens aksjeportefølje

Pensjonskassens aksjeandel har holdt seg stabil i løpet av 2016. Fall i NOK mot utenlandsk valuta ble kompensert for ved rebalansering i desember. Aksjeandelen av pensjonskassens forvaltningskapital er 41,6% ved årsslutt, mot 39,8% ved årets begynnelse. Aksjeinvesteringer gjøres i norske og globale aksjefond i henhold til fordeling gitt i pensjonskassens investerings-strategi, med mindre kortsiktige markedssyn tilsier noe annet.

Porteføljen er sammensatt med en nøytral risikoprofil, slik at andelen aksjefond med en relativt høyere forventet risiko enn pensjonskassens valgte referanse står i forhold til aksjefond som vurderes å ha lavere risiko.

Porteføljrisiko blir regelmessig vurdert i forbindelse med pensjonskassens løpende rapportering. Eventuelle avvik behandles etter retningslinjer gitt i pensjonskassens kapitalforvaltningsinstruks.

Porteføljen består i det alt vesentlige av aksjefond med gjennomgående god likviditet, samt private equity fond.

Renteporteføljen er sammensatt for å sikre totalporteføljen mot store bevegelser i underliggende aksjeverdier, og har derfor lav korrelasjon med aksjeporteføljen.

Valutasikring

Pensjonskassens valutaterminkontrakter behandles som finansielle derivater. Utenlandsk valuta selges på termin for å sikre utenlandske investeringer mot valutakurssvingninger. Kontraktene inngås med norske banker med tilfredsstillende rating, og motpartsrisiko anses som minimal.

Underliggende nominelt beløp kapitaliseres ikke i balansen, men markedsverdien

av valutaposisjonene på balansedagen føres som eget element under finansielle eiendeler til virkelig verdi.

Kjøp	Salg	Beløp i solgt valuta (Nominelt beløp)	Markedsverdi verdi NOK 31.12.2016	Realisert gevinst/tap NOK 31.12.2016
NOK	USD	20 500 000	177 171 250	
NOK	EUR	3 800 000	34 260 800	
NOK	GBP	15 650 000	166 073 200	
NOK	JPY	320 000 000	234 784 000	
			612 289 250	
Sum gevinst valutasikring NEF Kapitalforvaltning				42 502 788
Kollektivporteføljens andel gevinst				13 626 301
Selskapsporteføljens andel gevinst				28 876 486

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for at pensjonskassen ikke har tilgjengelig likviditet til å møte sine løpende betalingsforpliktelser, eller at salg av finansielle eiendeler tvinges gjennomført til ikke akseptable priser. Brorparten av utbetalingene i pensjonskassen er forutsigbare (pensjoner, skatt), men enkelthendelser som krever større utbetalinger forekommer (fripoliser, valutasikringer). Pensjonskassen har utarbeidet en likviditetsstrategi, og følger løpende opp faktisk likviditet mot budsjett. I tillegg til likviditetsstrategi og løpende oppfølging har pensjonskassen en likviditetsbuffer i kontantbeholdning og pengemarkedsfond som kan realiseres i løpet av kort tid. Brorparten av de finansielle aktiva består dessuten av omsettelige verdipapirer og fondsandeler med daglig likviditet.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes en motparts manglende evne eller vilje til å gjøre opp en finansiell forpliktelse.

Pensjonskassens kredittrisiko styres etter kvantitative begrensninger nedfelt i investeringsstrategi, spredning av motpartsrisiko, samt begrensninger nedfelt i lov og forskrifter.

Renteporteføljen har et betydelig innslag av stat, statsgaranterte papirer, kommune, samt senior pantsikret gjeld i selskaper med god kredittverdighet. Pr. 31.12.2016 hadde renteporteføljen en gjennomsnittlig BIS vekt på 42,9%.

29. Virkelig verdi hierarki

	Priser i aktivt marked Nivå 1	Observerbare markedsdata og uvesentlig kredittspread Nivå 2	Ikke observ. markedsdata og uvesentlig kredittspread Nivå 3	Totalt
Eiendeler				
Andre finansielle eiendeler		46 663 187		46 663 187
Utlån og fordringer				
Oblig., rentefond, sertifikater	167 792 162	1 300 119 076		1 467 911 238
Aksjer og andeler:				
Aksjer				
Aksjefond		1 731 474 164		1 731 474 164
Eiendomsfond			215 986 457	215 986 457
K/S			63 538 079	63 538 079
Private Equity Fond			14 354 172	14 354 172
Sum finans. instrumenter til virkelig verdi	167 792 162	3 078 256 427	293 878 708	3 539 927 297

30. Kapitalavkastning

	2016	2015	2014	2013	2012
Kapitalavkastning Kollektivporteføljen					
Kapitalavkastningsrente ¹⁾	3,74 %	2,24 %	11,56 %	6,70 %	6,33 %
Verdijustert kapitalavkastningsrente ²⁾	7,53 %	3,65 %	9,94 %	13,02 %	9,99 %
Kapitalavkastning Selskapsporteføljen					
Verdijustert kapitalavkastningsrente ²⁾	9,80 %	7,73 %	9,58 %	14,96 %	14,80 %

Kapitalavkastningen er beregnet etter modifisert Dietz' metode.

¹⁾ Kapitalavkastningsrenten er den beregnede avkastningen på pensjonskassens forvaltningskapital eksklusiv kursreguleringsfond, basert på årets nettoinntekter av finansielle eiendeler med unntak av endring i merverdier på finansielle omløpsmidler.

²⁾ Verdijustert kapitalavkastningsrente er den beregnede avkastningen på pensjonskassens forvaltningskapital basert på årets nettoinntekter av finansielle eiendeler inklusiv endringer i merverdi på finansielle omløpsmidler.

Gjennomsnittlig grunnlagsrente (garantert avkastning) er 2,96 % per 31.12.2016.

31. Resultatanalyse

	2016	2015	2014	2013	2012
Renteresultat	21 338 149	-12 086 230	169 810 471	64 409 737	54 237 373
Risikoresultat	3 244 530	6 268 968	10 389 780	17 704 311	-6 497 305
Administrasjonsresultat	6 834 872	-3 898 880	6 667 194	6 630 085	9 988 973
Sum	31 417 551	-9 716 142	186 867 445	88 744 133	57 729 041
Rentegarantipremie	2 300 000	1 800 000	500 000	37 300 000	37 500 000
Fortjenestepremie	6 610 365	5 936 540	5 699 295	9 332 975	9 075 989
Sum teknisk resultat	40 327 916	-1 979 602	193 066 740	135 377 108	104 305 030

Sum teknisk resultat er resultat før overføringer til/fra tilleggsavsetninger og overføringer til forsikringskontrakter.

Renteresultatet fremkommer som følge av at årets bokførte finansinntekter avviker fra forutsetningene i premietariffen.

Risikoresultatet fremkommer som følge av at død og uføretilfeller i perioden avviker fra forutsetningene i premietariffen.

Administrasjonsresultatet fremkommer som følge av at faktiske administrasjonskostnader avviker fra forutsetningen i premietariffen.

32. Forholdet til nærstående parter

Alle transaksjoner med nærstående skjer på basis av avtale og basert på prising og betingelser etter armlengdes avstandsprinsippet. Med armlengdes avstandsprinsippet forstås de priser og betingelser som, basert på selskapets størrelse og forhandlingsstyrke, ville kunne oppnås i et eksternt uavhengig marked. Når et marked ikke eksisterer, brukes metoder for å estimere og fordele kostnader, ofte en kost pluss metode.

Selskap	Tilknytning	Kjøp fra
Skanska Norge AS	Sponsorselskap	3 261 766

33. Honorarer og godtgjørelser

For daglig ledelse har Skanska Norge AS fakturert	1 028 160
Ett styremedlem får et honorar inkl. reisekostnader	31 378
Styreleder og styremedlemmer har ingen honorar eller bonus.	

For alle ovennevnte stillinger eller verv, er det ingen forpliktelser knyttet til fratredelse eller opphør av verv. Det er heller ikke gitt lån, forskuddsbetalinger eller sikkerhetsstillelser til noen av de nevnte stillinger/verv. Det forekommer ikke aksjeverdbaserte godtgjørelser.

34. Solvensmargin	2016	2015	2014	2013	2012
Solvensmargin kapital	489 274	580 295	445 144	453 197	380 279
Solvensmargin krav	119 487	110 267	103 774	91 997	92 424
Solvensmargin prosent	409,5%	526,3%	428,95%	492,62%	411,45%

Solvensmargin kapitalen fremkommer slik:

Innskutt egenkapital	59 035
Annen opptjent egenkapital	396 543
50% av tilleggsavsetninger	30 938
50% av risikoutjevsningsfondet	2 758
Solvensmargin kapital etter justering	489 274

35. Tilstrekkelighetstest

Aktuar vurderer grunnlaget for de forsikringsmessige avsetninger som tilstrekkelig og avsatt i henhold til lov og forskrifter. Pensjonskassen er fullt oppreservert til nytt dødelighetsgrunnlag (K2013).

36. Porteføljenes totalbalanse

	Eiendeler Egenkap./gjeld	Total
Selskapsporteføljen	610 757	619 321
Kollektivporteføljen	3 555 357	3 546 793
		-8 564
		8 564

Kravet er at sum eiendeler i kollektivporteføljen skal minst tilsvare gjelden.

Skanska Norge konsernpensjonskasse

BERETNING FRA AKTUAR FOR 2016

(alle beløp er angitt i kroner)

De forsikringstekniske beregninger for Skanska Norge konsernpensjonskasse for år 2016 er vurdert å være i samsvar med lov og forskrifter. Det forsikringstekniske oppgjør og fordelingen av pensjonskassens fond slik det fremgår av resultatregnskap og balanse er utført i henhold til lov om forsikringsvirksomhet. Årets forsikringstekniske oppgjør og årets premie er beregnet etter meldt og godkjent beregningsgrunnlag. Premiereserve per 31.12.2016 har en gjennomsnittlig grunnlagsrente på 2,96 %. Garantert avkastning til premiefond er beregnet etter 2,0 % rente.

Det gjennomføres kontoføring per foretak i Skanska Norge konsernpensjonskasse for år 2016. Foretakene er Skanska Norge AS, Utleiecompagniet AS, E. D. Knudsen Maskin AS, Skanska Bolig AS, Acusto AS, Skanska Asfalt AS, Skanska Tekniske Entrepriser AS, Entreprenørservice AS, Skanska Husfabrikken AS, Skanska Commercial Development Norway AS og Vassbakk & Stol.

Forsikringsteknisk resultat 2016 fordeler seg slik:

(Før overføring til/fra tilleggsavsetninger, til forsikringskontrakter og avkastning til risikoutjevningsfond, ekskl. premie for rentegaranti og fortjeneste)

Risikoresultat	3 244 530
Administrasjonsresultat	6 834 872
Renteresultat	21 338 149

Fordeling av brutto premiereserve og antall medlemmer pr. 31.12.2016:

	Antall	Premiereserve
Aktive	3 337	1 323 097 022
Pensjonister, inkl. helt eller delvis uføre	1688	1 262 040 996
Fripoliser	837	199 889 122
Pensjonskap. Innskudd		148 845
Sum	5 862	2 785 175 985

Årets premie brutto for 2016 utgjør kr 272 902 787. Reassuransepremie utgjør kr 206 212.

Brutto premiereserve inneholder netto premiereserve tillagt et administrasjonstillegg på 4,0 %.

Alle premier inneholder et administrasjonstillegg på 7,0 % av nettopremie, samt et administrasjonstillegg uavhengig av premie.

Avkastningen til risikoutjevningsfondet ble kr 291 187. Av årets renteresultat ble kr 15 579 851 tilført premiefondet, kr 4 098 026 ble tilført pensjonistenes overskuddsfond, kr 1 164 749 ble tilført fripolisene og kr 291 187 ble tilført egenkapitalen. Av årets risikoresultat ble kr 1 695 639 tilført premiefondet, kr 1 475 908 ble tilført pensjonistenes overskuddsfond og kr 72 983 ble tilført fripolisene. Administrasjonsresultatet ble tilført egenkapitalen.

Pensjonskassen har inngått avtale om Excess of Loss katastrofereassuranse for 2017.

Kapitalavkastningen på kollektivporteføljens midler, beregnet etter regler gitt av Finanstilsynet utgjorde 3,74 %. Kapitalavkastning på selskapsporteføljen er beregnet til 9,80 %.

Oslo, den 22. mars 2017

Lillevold og Partners AS

Espen Norberg

Building a better
working world

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Postboks 1156 Sentrum, NO-0107 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA

Tlf: +47 24 00 24 00

Fax: +47 24 00 24 01

www.ey.no

Medlemmer av Den norske Revisorforening

Til styret i Skanska Norge Konsernpensjonskasse

Uavhengig bekreftelse av pensjonskassens risikostyring og internkontrollgjennomgang

Vi har i henhold til "Forskrift om risikostyring og internkontroll" av 22. september 2008 kontrollert daglig leders rapport datert 17. november 2016 til pensjonskassens styre om risikostyringen og den interne kontrollen for 2016, og om rapporten bygger på de risikovurderingene som er foretatt.

Styret og daglig leders ansvar

Styret er ansvarlig for at pensjonskassen har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll. Daglig leder er ansvarlig for å:

- ▶ sørge for å etablere en forsvarlig risikostyring og internkontroll på basis av en vurdering av aktuelle risikoer etter retningslinjer fastsatt av styret,
- ▶ følge opp endringer i pensjonskassens risikoer løpende,
- ▶ påse at pensjonskassens risikoer er forsvarlig ivaretatt i samsvar med styrets retningslinjer,
- ▶ gi styret relevant og tidsriktig informasjon som er av betydning for pensjonskassens risikostyring og internkontroll, herunder informasjon om nye risikoer og
- ▶ påse at pensjonskassens risikostyring og internkontroll er dokumentert og blir gjennomført og overvåket på en forsvarlig måte.

Vår uavhengighet og kvalitetskontroll

Vi har overholdt kravene til uavhengighet i revisorloven og andre etiske krav i Den norske Revisorforenings regler om etikk, som er basert på grunnleggende etiske prinsipper som integritet, objektivitet, profesjonell kompetanse og tilbørlig aktsomhet, konfidensialitet og profesjonell adferd.

Vi anvender Internasjonal standard for kvalitetskontroll (ISQC 1) «Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og forenklet revisorkontroll av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester» og har et omfattende kvalitetskontrollsystem som omfatter retningslinjer og rutiner for overholdelse av etiske krav, profesjonelle standarder og gjeldende lover.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave i henhold til forskriften er å avgi en uavhengig bekreftelse til styret om hvorvidt pensjonskassens risikovurderinger, den oppsummerende vurderingen av internkontrollen og dokumentasjonen av vurderingene er i henhold til forskriften, og om pensjonskassens rutiner sikrer at den samlede vurderingen av risikosituasjonen som er forelagt styret, bygger på de risikovurderingene som er foretatt.

Vi har utført vårt arbeid i samsvar med ISAE 3000 - "Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller begrenset revisjon av historisk finansiell informasjon". Standarden krever at vi planlegger og utfører handlinger for å oppnå betryggende sikkerhet for at pensjonskassen har gjennomført risikovurderingen, vurdert gjennomføringen av internkontrollen og dokumentert dette. Standarden krever videre at vi skal kontrollere utvalgte deler av materialet som daglig leders rapport om risikostyring og internkontroll bygger på, herunder om det er samsvar mellom daglig leders rapport og det underliggende materialet. Vårt oppdrag har omfattet handlinger knyttet til pensjonskassens vurderinger og rapportering for å kunne bekrefte at de er gjennomført i henhold til forskriften, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten og kvaliteten av selskapets interne kontroll.

Etter vår oppfatning er innhentet bevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening

- ▶ er det foretatt risikovurderinger i henhold til forskriftens § 6 annet ledd
- ▶ er det foretatt en oppsummerende vurdering av internkontrollen i henhold til forskriftens § 7 annet ledd
- ▶ foreligger dokumentasjon i henhold til forskriftens § 8
- ▶ sikrer pensjonskassens rutiner at den samlede vurderingen av risikosituasjonen som er forelagt styret, bygger på de risikovurderingene som er foretatt.

Begrensning i distribusjon

Denne bekreftelsen er utarbeidet med sikte på internt bruk, og kan ikke distribueres til tredjepart med unntak av Finanstilsynet, uten vårt skriftlige samtykke.

Oslo, 22. mars 2017

ERNST & YOUNG AS

Knut Aker

statsautorisert revisor

Building a better
working world

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Postboks 1156 Sentrum, NO-0107 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA

Tlf: +47 24 00 24 00

Fax: +47 24 00 24 01

www.ey.no

Medlemmer av Den norske Revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til styret i Skanska Norge Konsernpensjonskasse

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Skanska Norge Konsernpensjonskasse som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, oppstilling av endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av pensjonskassens finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dens resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av pensjonskassen i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i pensjonskassens årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for øvrig informasjon. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den ellers viser seg å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til pensjonskassens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle pensjonskassen eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig

dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av pensjonskassens interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om pensjonskassens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at pensjonskassens evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av pensjonskassens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 23. mars 2017
ERNST & YOUNG AS

Knut Aker
statsautorisert revisor